

Опит за културематичен анализ на френски паремии в пресата (I)

Румяна Петрова, Мерял Сабриева

An Attempt at a Culturematic Analysis of French Proverbs in the Press (I). By Roumyana Petrova and Meryal Sabrieva: This paper, which is the first of a series, presents a linguocultural study of the proverbs that appeared in the press in France and French-Speaking Canada from August 2012 until October 2013. Through examining their culturemes the authors will arrive at an idea of the specific set of cultural values that have become prominent among the French-Speaking people in France and Canada during this particular period of time.

Key words: French Proverb, Cultureme, Linguistic Culturology, Culturematic Analysis.

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните години интернет пространството се превърна в едно от най-активно използваните полета за изява на медиите, в това число и на печатните. Много хора от всички възрасти ежедневно го използват, за да се информират за случващото се по света, което от своя страна допринася особено много за скъсяването на разстоянията между континентите, а по този начин и за по-голямото „пътуване“ на паремии от различен произход от една култура в друга.

ИЗЛОЖЕНИЕ

За целта на изследването са събрани всички паремии, появили се във френскоезичната преса (от издания като *Ouest France* и *La Presse Canadienne* – единствените печатни медии, в които се публикуват пословици) в периода от август 2012 до октомври 2013 година (вж. *Приложение*, където са номерирани от 1 до 52). *Ouest France* е ежедневник и седмичник, излизащ във Франция, а *La Presse Canadienne* е канадско издание.

При направената проверка се установи, че само 31% от пословиците са от френски произход, а останалите 69% са навлезли в езика от латински, ливански, китайски, гръцки, финландски, английски, индиански, белгийски, датски, берберски (от семитската група), испански, немски, полски и от философията на суфизма.

Целта на изследването е да се извърши **културематичен анализ** [1] на паремииите, т.е. да се изведат културемите, цялостно и изчерпателно да се опишат кои ценности утвърждават, кои характеристики отричат, както и какво съветват да се прави или да се избягва. Тези характеристики се установяват чрез прилагането на особена единица за извършване на лингвокултурологични изследвания, наречена културама. **Настоящата първа част от изследването е посветена на изследователския инструментариум и на представянето на корпуса.** В следващите части ще бъде показана системата от ценности, съдържащи се в пословиците. Тя ще даде известна представа за културните акценти в медийното пространство на говорещите френски език в Европа и Канада днес.

Според нашето разбиране **културемите** са онези нередуцируеми вербализирани семантични единици с отчетливи аксиологически (положителни и отрицателни) характеристики, на които може да се разложи дадена езикова единица, включително и текст. Културемите се обозначават най-често със съществителни имена, придружени със знака плюс или минус, например чистота (+), трудолюбие (+), мързел (-), скъперничество (-) и т.н. Експлицираните в своята пълнота и взаимна зависимост културемии, които влизат в състава на определена по-кратка или по-дълга езикова единица, я представят като своеобразно и уникално съчетание от първични, елементарни, културни същности. Културематичният анализ с други думи „...е вид семантичен анализ, при който се отчитат съдържанието и семантичната пълнота на дадена сложна културама, битуваща в определен текст или в група текстове. Сложната културама представлява съвкупност от свои реализации или

появи, наречени прости културеми – съществителни и синтагми (номинативни групи или номинализации), чиито определящи признаци най-често са конкретна опорна дума в състава им и положителна или отрицателна характеристика” [2].

В по-ранни работи на Р. Петрова бе посочено че „експлицирането на културемата става по пътя на текстово преобразуване от следния вид: към текста се задава въпросът „Какво утвърждава / отрича този текст?“ и му се дава отговор, който съдържа културемата.“ [3] Положителният или отрицателен знак на културемата се експлицира „...с помощта на въпроса за установяване на посланието: „Какво (как) ни съветва да правим (да приемаме, да постъпваме, да уважаваме, да харесваме и пр.) / да не правим (да не приемаме, да не харесваме, да не постъпваме и пр.)...“ [4].

Езикът представя мисленето на хората. Съдържанието на един език е неразрывно свързано с културата и е задължителна предпоставка за развитието ѝ като цяло. А паремииите като носители на народната мъдрост в изкристализирала форма биха могли да се определят като съвсем правдоподобна извадка за културата на даден народ и неговите ценности. Именно разглеждайки паремииите, можем да съдим кои проблеми остават актуални, на кои човешки качества се отдава по-голямо значение и какви послания носят в даден исторически момент.

И така, в изследваните паремии често ценностите (аксиологическите стойности) и оценката са изразени пряко, напр. в *La haine des faibles n'est pas si dangereuse que leur amitié*, App, (Омразата на слабите не е толкова опасна, колкото тяхното приятелство), *Le voile des prudes n'est si épais que parce qu'il y a beaucoup à cacher*, App, (Покривалото на лицемерно добродетелната жена е толкова дебело, защото има много да скрие) или *Le cœur d'un homme d'Etat doit être dans sa tête*, App, (Най-добрият пазар е най-скъпият). В много случаи оценката е изразена косвено, например чрез ирония *Le succès fait paraître honnêtes certains crimes*, App, (Успехът кара да изглеждат честни някои престъпления), или *Il faut s'asseoir avant de se coucher*, App, (Трябва да се седне, преди да се легне). В някои случаи оценката е изразена като съвет, например *Le remède à l'habitude est l'habitude contraire*, App, (Лек за навика е обратният навик) или *Le cœur d'un homme d'Etat doit être dans sa tête*, App, (Сърцето на един политик трябва да е в главата му), *Qui veut attraper le renard, qu'il chasse avec des oies*, App, (Който иска да хване лисица, той ловува с гъски), *Bonne vie embellit*, App, (Добрият живот разкрасява) или *Semer est moins pénible que moissonner*, App, (Да сееш не е толкова трудно, колкото да жънеш), или представлява емоционално неутрален коментар-обобщение, напр. *Tout vin voudrait être porto*, App, (Всяко вино иска да е порто (от високо качество)), *Les oiseaux des montagnes chantent durant le jour; ceux des eaux, la nuit*, App, (Планинските птици пеят през деня, водните през нощта), *Quand les brebis enragent, elles sont pires que les loups*, App, (Когато овцете побеснеят, те са по-лоши и от вълците), *Le sage ne veut pas être estimé comme le jade, ni méprisé comme la pierre*, App, (Мъдрият човек не иска да бъде оценен като нефрит или презрян като камък), или *Les présents apaisent les dieux et persuadent les tyrans*, Бук. Прев. (Сегашните успокояват боговете и убеждават тираните) [срв. 5].

На този етап от изследването бяха установени смисълът и културемата на всяка пословица от изследвания корпус.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Първата част на направеното изследване дава основание да се направи изводът, че положителните и отрицателни културеми са разпределени почти равномерно, като по-голямата част от изследваните паремии съдържат положителни културеми – 46%, докато 44% са отрицателни, 6% съдържат по две отрицателни културеми, а 4% едновременно положителна и отрицателна.

В следващата част ще се спрем по-подробно на съдържателната страна на културемите в изследвания корпус. От нея ще бъде изведена йерархията от

ценности във френските паремии, намерили място във френскоезичната преса в посочения период.

ЛИТЕРАТУРА

[1] За културематичния анализ вж.: Петрова, Румяна. Лингвокултурологично съпоставително изследване на английски и български пословици. Дисертация. София, БАН – Институт за български език, 2006; също и в: Лингвокултурология (Linguistic Culturology) - <http://lingvocult.ru.acad.bg>. Вж. още и студията Мъдростта през погледа на съвременни англоезични изследователи (опит за културематичен анализ). – В: Научни трудове на Русенски университет. Том 46, серия 5, Европеистика. Русе, 2007, с. 133-144 и в Лингвокултурология (Linguistic Culturology) - <http://lingvocult.ru.acad.bg> и др. работи на авторката.

[2] Петрова, Р. За праведника и нечестивеца в Книгата на притците (the Book of Proverbs) в авторизираната версия на Библията (AV/KJB) (лингвокултурно изследване). – В: Научни трудове, т. 49, серия 5.2., Русенски университет "А. Кънчев", Русе, 2010 г., с. 7-14.

[3] Петрова, Р. Мъдростта през погледа на съвременни англоезични изследователи (опит за културематичен анализ). – В: Научни трудове, т. 46, серия 5, Русенски университет "А. Кънчев", Русе, 2007 г., с. 133-144.

[4] Пак там.

[5] Петрова, Р. За пословиците и културата (студия) – В: Ние и другите. We and the Others. Библиотека Европеистика. European Studies Series. Русенски университет, Русе, 2004 г., ISBN 954-9906-66-3, с. 7- 79.

ПРИЛОЖЕНИЕ: СПИСЪК НА ФРЕНСКИТЕ ПАРЕМИИ, ИЗПОЛЗВАНИ В КУЛТУРЕМАТИЧНИЯ АНАЛИЗ С ПРИЛОЖЕН БУКВАЛЕН ПРЕВОД И ИЗВЕДЕНА КУЛТУРЕМА

1. **La sincérité est la perle qui se forme dans la coquille du cœur.** (Proverbe soufi.) Искреността е перлата, която се образува в черупката на сърцето. „Искреността (+)“.
2. **Le succès fait paraître honnêtes certains crimes.** (Proverbe latin.) Успехът кара да изглеждат честни някои престъпления. „Съмнителната стойност на успеха (-)“.
3. **L'indiscret n'est même pas admis en enfer.** (Proverbe libanais.) Недискретният/нескромният/който не може да пази тайни/прекалено любопитният/неделикатният/несдържаният не е приет дори в ада. „Недискретният човек (-)“.
4. **Le sage ne veut pas être estimé comme le jade, ni méprisé comme la pierre.** (Proverbe chinois.) Мъдрият човек не иска да бъде оценен като нефрит или презрян като камък. „Мярата (+)“.
5. **Un petit feu est éteint par un plus grand feu.** (Proverbe grec.) Един малък огън е погасен от един по-голям. „Големите нещастия, които ни карат да забравяме за по-малките (-)“.
6. **Le caprice de notre humeur est encore plus bizarre que celui de la fortune.** (Proverbe français.) Прищявката на лошото ни настроение е още по-странна от тази на съдбата. „Поддаването на лошо настроение (-)“.
7. **Avec une faucille d'argent, on moissonne des épis d'or.** (Proverbe finlandais.) С един сребърен сърп човек жъне златни класове. „Доброто сечиво (+)“.
8. **J'aimerais mieux être célèbre par une chanson que par une victoire.** (Proverbe anglais.) Предпочитам да бъда известен с една песен, отколкото с победа. „Твърде високата цена на победата (-)“, „по-лесният успех (+)“.
9. **Le remède à l'habitude est l'habitude contraire.** (Proverbe grec.) Лек за навика е обратният навик. „Лечението на лош навик с добър (+)“; срв. „клин - клин избива“.
10. **Le cœur d'un homme d'Etat doit être dans sa tête.** (Proverbe français.) Сърцето на един политик трябва да е в главата му. „Политикът, който се ръководи от разума (+)“.
11. **Le voile des prudes n'est si épais que parce qu'il y a beaucoup à cacher.** (Proverbe français.) Покривалото на лицемерно добродетелната жена е толкова дебело, защото има много да скрие. „Невъзможността лицемерно добродетелната жена да скрие истината от другите (-)“.

12. **Il faut s'asseoir avant de se coucher.** (Proverbe indien.) Трябва да се седне, преди да се легне. „Спазване последователността в делата (+)“.
13. **La haine des faibles n'est pas si dangereuse que leur amitié.** (Proverbe français.) Омразата на слабите не е толкова опасна, колкото тяхното приятелство. „Лицемерните приятели (-)“.
14. **Le meilleur marché est le plus cher.** (Proverbe belge.) Най-добрият пазар е най-скъпият. „Високо качество на скъпите неща (+)“.
15. **Ce n'est pas comparaison de soie à miel.** (Proverbe français.) Това не е сравнение на коприна с мед. „Сравняването на несравними неща (-)“.
16. **L'erreur est humaine, le pardon est divin.** (Sentence anglaise.) Човешко е да се греши, божествено е да се прощава. „Прошката (+)“.
17. **Les présents apaisent les dieux et persuadent les tyrans.** (Proverbe grec.) Сегашните успокояват боговете и убеждават тираните. „Лицемерието (-)“.
18. **Le petit poisson sera bien pris qui mordille à tous les appâts.** (Proverbe anglais.) Малката риба ще бъде добре приета, че захвапва всички примамки. „Твърде високата цена, която нископоставените трябва да платят, за да се харесат на високопоставените (-)“.
19. **On supporte plus facilement un coup d'épée que la vue de l'arme.** (Sentence latine.) Човек по-лесно понася удар със сабя, отколкото гледката на оръжие. „Силата на отрицателното психическо въздействие (-)“.
20. **Le matin nant de sa mère la nuit.** (Proverbe grec.) Сутринта взема от майка си нощта. „Това, че всеки ден представлява ново начало (+)“.
21. **Qui veut attraper le renard, qu'il chasse avec des oies.** (Proverbe danois.) Който иска да хване лисица, той ловува с гъски. „Съобразяването на средствата с целта (+)“.
22. **La mémoire est toujours aux ordres du cœur.** (Proverbe français.) Споменът винаги е на разположението на сърцето. „Това, че спомените се променят спрямо чувствата (+)“.
23. **Le ciel n'a pas deux soleils, le peuple n'a pas deux souverains.** (Proverbe chinois.) На небето няма две слънца, народът няма двама владетели. „Това, че владетелят трябва да е един (+)“.
24. **L'homme brave a deux fortunes.** (Proverbe berbère.) Смелият човек има две съдби. „Това, че всеки сам кове съдбата си (+)“.
25. **Bien sent le feu de qui cape brûle.** (Proverbe espagnol.) Най-добре съзнава огъня този, чието наметало гори. „Това, че патилият знае най-добре (+)“.
26. **Bonne vie embellit.** (Proverbe français.) Добрият живот разкроява. „Добрият живот, който разкроява човека (+)“.
27. **Un jour apporte le châtimement que beaucoup de jours demandent.** (Proverbe latin.) Един ден донася наказанието, което много дни изискват. „Възмездие (+)“.
28. **Semer est moins pénible que moissonner.** (Proverbe allemand.) Да сееш не е толкова трудно, колкото да жънеш. „Това, че винаги има и по-тежка работа от тази, която човек върши (-)“.
29. **Il plaide beau qui plaide sans partie.** (Proverbe français.) Пледира добре този, който пледира без да взема страна. „Безпристрастното пледиране (+)“.
30. **Choses mal acquises sont mal épandues.** (Proverbe français.) Зле придобитите неща са зле разпръснати. „Придобитото лесно и без труд (-)“.
31. **On donne un œuf pour recevoir un bœuf.** (Proverbe français.) Човек дава едно яйце, за да получи един вол. „Това, че нищо не се дава даром (-)“; „това, че за всичко подарено се очаква нещо в замяна (-)“.
32. **Tout vin voudrait être porto.** (Proverbe portugais.) Всяко вино иска да е порто (т.е. от високо качество). „Това, че всеки иска да е възможно най-високо поставен (+)“.
33. **Les oiseaux des montagnes chantent durant le jour ; ceux des eaux, la nuit.** (Proverbe chinois.) Планинските птици пеят през деня, водните през нощта. „различията между хората (+)“.
34. **On devient l'homme de son uniforme.** (Proverbe français.) Стана човек от униформата си. „Това, че дрехата не определя човека (-)“; „човекът, чиято стойност се определя единствено от дрехата, външността (-)“.
35. **Ne te pardonne pas les fautes commises dans l'ivresse ; ce n'est pas le vin qui est coupable, mais celui qui l'a bu.** (Proverbe grec.) Не те извиняват грешките, извършени в пианство; не виното е виновният, а този който го е изпил. „Пианството (-)“.
36. **Celui qui court deux lièvres à la fois n'en prend aucun.** (Proverbe grec.) Този, който гони

два заека наведнъж, накрая не хваща нито един. „Лакомията и алчността (-)“.

37. **Quand sur une personne on prétend se régler, c'est par les beaux côtés qu'il lui faut ressembler.** (Proverbe français.) Когато някой твърди, че се ръководи по някого, тогава по добрите си страни трябва да прилича на него. „Копирането на доброто (+)“.

38. **Ce qu'on achète coûte moins cher que ce qui vous est offert.** (Proverbe anglais.) Това, което купувате, е по-евтино, от това, което ви предлагат като дар. „Това, че нищо даром не се дава (-)“.

39. **La véritable amitié ne gèle pas en hiver.** (Proverbe allemand.) Истинското приятелство не замръзва през зимата. „Истинското приятелство, което устоява на всички превратности на съдбата (+)“.

40. **Mieux vaut mourir d'indigestion que de faim.** (Proverbe latin.) По-добре да умра от пресищане, отколкото от глад. „ситостта, имането, материалната задоволеност (+)“.

41. **Il n'est pas difficile de jouer, mais de s'arrêter de jouer.** (Proverbe polonais.) Не е трудно да се играе (на карти), но да се спре да се играе. „Увеличаването в игра на карти (-)“; „поддаването на хазартни страсти (-)“.

42. **Les soldats ont plus à craindre du général que de l'ennemi.** (Proverbe latin.) Войниците имат по-голям страх от генерала, отколкото от врага. „Страхът на войниците от генерала (-)“.

43. **Les tonneaux vides et les hommes inférieurs font toujours le plus de bruit.** (Proverbe grec.) Празните бъчви и низшите хора винаги вдигат най-много шум. „Празните, низши хора (-)“.

44. **Plus grande est la foule, plus aveugle est son cœur.** (Sentence grecque.) Колкото по-голяма е тълпата, толкова по-сляпо е нейното сърце. „Тълпата (-)“.

45. **Il faut écouter beaucoup et parler peu pour bien agir au gouvernement d'un Etat.** (Proverbe français.) Трябва да се слуша много и говори малко, за да действа добре държавното управление. „Изслушването на професионални мнения от политиците и държавниците при управлението на държавата (+)“.

46. **Celui qui fait ce qu'il veut rencontrera ce qu'il déteste.** (Proverbe libanais.) Този който прави това, което иска, ще разкаже за това, което мрази. „Мързел поради недоволство от дадена работа (-)“.

47. **Tout le monde parle de progrès, et personne ne sort de la routine.** (Proverbe français.) Всички говорят за напредък, но никой не напуска рутината. „силата на рутината (-)“.

48. **Jamais la souris ne confie à un seul trou sa destinée.** (Proverbe latin.) Никога мишката не поверява на една единствена дупка съдбата си. „Предвидливостта (+)“.

49. **Quand les brebis enragent, elles sont pires que les loups.** (Proverbe général.) Когато овцете побеснеят, те са по-лоши от вълците. „Яростта на кроткия човек (-)“.

50. **Il est difficile de vivre heureux avec de mauvaises mœurs.** (Proverbe grec.) Трудно е да се живее с лоши нрави. „Лошите нрави (-)“.

51. **L'opinion est la reine du monde.** (Proverbe français.) Мнението е кралицата на света. „Силата на общественото мнение (+)“; „силата на общественото мнение (-)“.

52. **Qui n'a jamais été hulan ne peut savoir ce que pense un hulan.** (Proverbe français.) Който никога не е бил улан (копиеносец), не може да знае какво мисли един улан. „личният опит (-)“.

За контакти:

Доц. д-р Румяна Петрова, катедра „Европеистика“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел.: 082-888 811, e-mail: roumyana.petrova@yahoo.com

Мерял Сабриева, докторант към катедра „Европеистика“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, e-mail: msabrieva@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран